

Kỹ năng tính toán trong môn Cờ vua của sinh viên Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Phùng Trọng Việt*

*Trường CĐ Vĩnh Phúc

Received: 2/11/2023; Accepted: 22/11/2023; Published: 20/12/2023

Abstract: Computation in chess is the process of analyzing and synthesizing competition situations based on the application of knowledge and knowledge to make accurate and appropriate decisions in handling situations that arise during the game. Calculation is not only the fundamental factor that determines the sports achievements of Chess athletes, but also the basis for implementing tactical and strategic intentions in the game of Chess. The article analyzes the current state of calculation in Chess for students at Vinh Phuc College, and on that basis, proposes some solutions to improve the quality of learning this sport for the school's students.

Keywords: School sports, computing skills, Vinh Phuc College.

1. Đặt vấn đề

Cờ Vua là một môn thể thao trí lực, lượng vận động trong Cờ Vua chủ yếu là lượng vận động tâm lý, trí não tác động trực tiếp vào quá trình tư duy của người tập. Trong quá trình học - tập luyện Cờ Vua, khả năng tư duy logic và trực giác được phát triển, trí nhớ linh hoạt hơn, bền vững hơn và dung lượng ghi nhớ lớn hơn. Khả năng tập trung chú ý được phát triển và hoàn thiện. Cờ Vua giúp đẩy mạnh việc tập trung suy nghĩ, khả năng lựa chọn quyết định, góp phần tạo nên ý chí, tính quyết đoán và ổn định về cảm xúc. Là môn thể thao trí lực, là một dạng hoạt động thể thao với sự căng thẳng về cảm xúc thần kinh cao độ, dẫn đến một số trường hợp có thể ảnh hưởng không tốt đến tình trạng sức khỏe.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng Công tác giảng dạy Cờ Vua tại trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Trong những năm qua trường Cao đẳng Vĩnh Phúc (CĐVP) đã có những triển vọng, trong công tác đào tạo giáo viên cho ngành giáo dục của tỉnh nhà. Cờ Vua là môn thể thao phát triển mạnh của tỉnh Vĩnh Phúc với những giải phong trào có trình độ chuyên môn cao. Trong những năm qua, tuy được đầu tư rất nhiều với nhiều giải hơn, được mở rộng hơn về quy mô và số lượng nhưng sự tiếp nối và ổn định chưa được khẳng định. Trường CĐVP hiện không có giáo viên Cờ Vua chuyên nghiệp mà đào tạo đại học theo những chuyên ngành khác như: Điện kinh, bóng bàn, Thể dục,...trong quá trình giảng dạy chủ yếu dựa vào kinh nghiệm bản thân chưa áp dụng được các phương pháp sư phạm trong việc giảng dạy

sinh viên học Cờ Vua. Trong công tác giảng dạy chưa tuân thủ chặt chẽ các quy tắc trong giảng dạy Cờ Vua. Bên cạnh đó, giảng dạy Cờ Vua cho sinh viên (SV) là truyền thụ cho SV một khối lượng kiến thức kỹ năng cần thiết mang tính chuyên môn và đưa ra những khả năng áp dụng những kiến thức, kỹ năng vào thực tế. Để giảng dạy mang tính trực quan cần phải:

+ Sử dụng 3 bàn cờ treo để giảng dạy (kích thước mỗi ô cờ lý tưởng là 10cm X 10cm). Bàn cờ thứ nhất trình bày biến thể khởi điểm, bàn cờ thứ hai trình bày diễn biến chính, bàn cờ thứ ba trình bày biến thể có thể nảy sinh (các phương án phụ). Tuy nhiên, hiện nay các giáo viên trong công tác giảng dạy chỉ dùng một bàn cờ treo điều đó gây khó khăn trong việc tiếp thu của các em sinh viên.

Hiện nay, bộ môn cờ đã được trang bị hệ thống máy tính nối mạng tốc độ cao, các giáo viên chủ yếu cho SV sử dụng để đánh cờ qua mạng, chưa chú trọng đến việc trang bị các phần mềm phục vụ công tác giảng dạy như các phần mềm giải bài tập, phần mềm lý thuyết, phần mềm hỗ trợ giảng dạy các kỹ năng chuyên môn... Qua quan sát nhận thấy trong công tác giảng dạy bên cạnh việc dạy lý thuyết, phân tích các ván đấu, hướng dẫn SV tự nghiên cứu,...giảng viên thường sử dụng hệ thống các nhóm bài tập cụ thể như sau: *Nhóm bài tập khai cuộc*: Khai thác nước đi sai lầm trong khai cuộc; Thực hiện ưu thế cho bên đi trước; *Nhóm bài tập trung cuộc*: Đòn chiến thuật; Phân tích đánh giá và lập kế hoạch; Khai thác ô yếu, điểm yếu; Tấn công Vua; Khai thác cột mở; Khai thác đường chéo; Bài tập cơ động quân; Bài tập cấu trúc Tốt; Bài tập đôi quân; *Nhóm bài tập tàn*

cuộc: Bài tập cờ tàn Tốt; Bài tập cờ tàn Tốt chống lại các quân; Bài tập cờ tàn Mã chống Mã; Bài tập cờ tàn Tượng chống Tượng; Bài tập cờ tàn Tượng chống Mã; Bài tập cờ tàn Xe chống Xe; Bài tập chuyển về cờ tàn Tốt; Tích cực Vua trong cờ tàn; Bài tập tạo Tốt thông (đột phá); *Nhóm bài tập cờ thế*: Chiêu hết theo số nước hạn định; Cờ thế sử dụng chức năng quân; Cờ thế sử dụng nước đi phong cấp; Cờ thế nghệ thuật; *Nhóm bài tập thi đấu*: Thi đấu cờ chớp (5 phút); Thi đấu cờ nhanh (30 phút); Thi đấu cờ dài (cờ truyền thống)

Nhìn chung, các nhóm bài tập tương đối đầy đủ, tuy nhiên qua quan sát và phỏng vấn trực tiếp nhận thấy các nhóm bài tập này chủ yếu dựa vào tư liệu của các cường quốc Cờ Vua trên thế giới, chưa có sự phân nhóm cụ thể đối với việc giảng từng kỹ năng chuyên biệt, theo từng nhóm đối tượng khác nhau, các giáo viên chưa chú trọng đến việc phân nhóm theo trình, khả năng tiếp nhận kiến thức và các đặc điểm của sinh viên.

2.2. Thực trạng công tác giảng dạy kỹ năng tính toán cho sinh viên trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Với mục đích lựa chọn được những bài tập có hiệu quả để phát triển kỹ năng tính toán cho SV Trường CĐVP, tôi đã tiến hành phỏng vấn trực tiếp giảng viên (GV), SV Trường CĐVP và quan sát việc sử dụng các bài tập phát triển kỹ năng tính toán cho SV. Kết quả thu được cho thấy GV thường sử dụng các nhóm bài tập sau: Bài tập đòn phối hợp; Bài tập phân tích đánh giá và lập kế hoạch; Bài tập khai thác ô yếu, điểm yếu; Bài tập Khai thác cột mở; Bài tập Khai thác đường chéo; Bài tập cơ động quân; Bài tập Cấu trúc Tốt; Bài tập đối quân; Bài tập thi đấu. Từ kết quả trên cho thấy, các bài tập được GV trường CĐVP sử dụng để phát triển kỹ năng tính toán cho SV chưa mang tính hệ thống, chưa đa dạng và chưa thực sự vừa sức đối với SV. Cụ thể như sau:

Các bài tập được GV sử dụng thường chỉ tập trung vào những tài liệu của Liên Xô (cũ), xuất bản từ những năm 1980 và chỉ tập trung vào nhóm bài tập cờ mang tính chất chiến lược; Việc cập nhật những tài liệu mới ít và không thường xuyên. Mặc dù trong

quá trình giảng dạy, GV đã có sự lựa chọn bài tập theo trình độ của SV song độ khó của các bài tập là quá cao đối với sinh viên ở trình độ thấp. Bên cạnh đó, thời lượng dành cho việc giảng dạy kỹ năng tính toán không nhiều, phân bố thời gian chưa có tính hệ thống, nếu không sử dụng các bài tập nhằm yêu cầu quá trình tự học, tự nghiên cứu sinh viên thì kỹ năng tính toán của sinh viên còn ở mức thấp, xuất hiện nhiều sai lầm. Trong giảng dạy, kỹ năng tính toán chưa xây dựng được hệ thống test kiểm tra đánh giá hiệu quả việc giảng dạy, chủ yếu dựa vào các tài liệu của các cường quốc Cờ Vua mà chưa có sự kiểm nghiệm đánh giá độ tin cậy, tính thông báo trên đối tượng là SV trường CĐVP. Kết quả phỏng vấn SV cho thấy, đa số SV mới chỉ nắm vững những lý luận chung và hình thành khái niệm về nguyên tắc mà chưa phát triển được kỹ năng tính toán.

Bảng 2.1. Số lỗi mắc trong tính toán trong Cờ Vua của SV trường CĐVP

Đối tượng	Số lỗi tính toán									
	Ván 1	Ván 2	Ván 3	Ván 4	Ván 5	Ván 6	Ván 7	Ván 8	Ván 9	Σ
SV năm thứ nhất (n=54 ván)	5	5	4	5	4	6	6	6	6	47
SV năm thứ hai (n=54 ván)	6	5	5	6	6	5	4	6	5	48
SV năm thứ ba (n=63 ván)	4	6	5	5	6	6	5	5	6	48
Σ	15	16	14	16	16	17	15	17	17	143

Qua khảo sát cho thấy: Đối với SV năm thứ nhất và thứ hai chủ yếu mắc sai lầm đối với lỗi sót biến thể, cụ thể sinh viên năm thứ nhất lỗi sót các biến thể chiếm tỉ lệ 75%, sinh viên năm thứ hai tỉ lệ 68%; Đối với SV năm thứ ba các dạng sai lầm trong tính toán tương đương nhau. Từ thực trạng trên, có thể đi đến 04 kết luận sau:

Thứ nhất, trong quá trình giảng dạy môn Cờ Vua, GV trường CĐVP đa số vẫn dựa vào kinh nghiệm bản thân chưa áp dụng được tối đa các phương pháp sư phạm vào giảng dạy;

Thứ hai, các bài tập được GV trường CĐVP sử dụng để phát triển kỹ năng tính toán cho SV chưa mang tính hệ thống, chưa đa dạng và chưa thực sự vừa sức đối với SV;

Thứ ba, thời lượng dành cho việc giảng dạy kỹ năng tính toán không nhiều, phân bố thời gian chưa hợp lý, chưa có tính hệ thống; *Thứ tư*, trong quá trình giảng dạy kỹ năng tính toán chưa xây dựng được hệ thống test kiểm tra đánh giá hiệu quả việc giảng dạy.

2.3. Giải pháp nâng cao chất lượng dạy - luyện tập kỹ năng tính toán trong môn Cờ Vua cho sinh viên trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Xuất phát từ thực trạng nêu trên, nhằm đổi mới công tác giảng dạy và nâng cao kỹ năng tính toán trong môn Cờ Vua cho SV trường CĐVP cần thực hiện đồng bộ các giải pháp sau:

Thứ nhất, tuyên truyền, nâng cao nhận thức cho sinh viên về lợi ích của việc học tập, luyện tập môn Cờ Vua. Với mục đích là tuyên truyền, nâng cao nhận thức và trách nhiệm của lãnh đạo nhà trường, các tổ chức đoàn thể, phòng, ban có liên quan đến phong trào luyện tập Cờ Vua của nhà trường cũng như tuyên truyền nâng cao ý thức học tập của SV, nhận thức vị trí và vai trò của môn Cờ Vua trong rèn luyện nhân cách và lối sống lành mạnh, giáo dục ý thức tổ chức kỷ luật, tính kế hoạch trong làm việc, phát triển tư duy tính toán cho người chơi. Đồng thời, đưa môn học Cờ Vua là môn học bắt buộc trong chương trình giáo dục thể chất cho SV nhà trường nhằm phát triển đầy đủ cho SV về các tố chất vận động, thẩm mỹ. Điều này sẽ góp phần quan trọng đưa phong trào luyện tập Cờ Vua của SV nhà trường diễn ra sôi nổi đồng thời SV cũng nhận thức được môn học Cờ Vua không phải là môn học giải trí là là môn học bắt buộc và sẽ có ý thức học tập, luyện tập đúng đắn và có trách nhiệm. Do đó, phong trào phát triển Cờ Vua trong SV của nhà trường tất yếu sẽ thay đổi và khởi sắc.

Thứ hai, nghiêm túc thực hiện sự chỉ đạo của Ban giám hiệu, phòng Đào tạo - Bồi dưỡng nhà trường đối với môn học và phong trào rèn luyện thân thể của SV nhà trường. Đây là nhân tố đảm bảo cho sự phát triển các hoạt động thể thao trong công tác giáo dục thể chất cho sinh viên trong nhà trường. Nếu được lãnh đạo nhà trường, phòng đào tạo, ban chủ nhiệm khoa khuyến khích, động viên và thường xuyên tổ chức các cuộc thi Cờ Vua - cơ sở quan trọng để GV, SV hăng say luyện tập. Thực tế tại trường Cao đẳng Vĩnh Phúc, mỗi năm bộ môn Giáo dục thể chất đã phối hợp với Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Hội sinh viên đã phát động và tổ chức được 02 đợt thi đấu Cờ Vua để đánh giá chất lượng học tập, rèn luyện của các lớp, các khoa, các ngành đào tạo của nhà trường. Trong các đợt đó, môn Cờ Vua được triển khai thi đấu giữa cá nhân trong lớp, giữa các Chi đoàn và Liên Chi đoàn trong trường tạo nên phong trào thi đua tập luyện cờ vua thường xuyên, sôi nổi trong nhà trường.

Thứ ba, đảm bảo tốt cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ giảng dạy của GV và luyện tập của SV, phòng Quản trị thiết bị của nhà trường cần chuẩn bị đầy đủ phòng học, bàn ghế, ánh sáng, chỗ ngồi để SV dễ dàng quan sát, chỗ luyện tập và thi đấu phải phù hợp với đặc thù môn học; Cung cấp và trang bị đầy đủ bàn cờ, quân cờ luyện tập để phục vụ giảng dạy, luyện tập và thi đấu; Lựa chọn các tình huống cờ làm bài tập trong các giờ học thực tế trên giảng đường để phát triển kỹ năng tính toán trong Cờ Vua cho SV. Làm tốt điều này sẽ gắn chặt việc trang bị lý thuyết với thực hành, thực tế, góp phần quan trọng để SV nhận thức được tầm quan trọng của việc học lý thuyết phải gắn liền với thực tế luyện tập, áp dụng các lý thuyết đã được trang bị vào thực tế luyện tập và thi đấu. Điều này, không chỉ góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy, học tập của GV, SV mà còn nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện của nhà trường.

3. Kết luận

Cờ Vua là môn thể thao phát triển cho con người trí tuệ, tính toán lô gíc, sức bền và ý chí quyết tâm cao, được SV yêu thích, hứng thú và là môn thể thao tạo cho con người rèn luyện trí tuệ, phát triển toàn diện về mọi mặt: luyện trí thông minh, giáo dục phẩm chất tốt đẹp, ý thức tổ chức kỉ luật, bình tĩnh, cách nhìn xa trông rộng, sự nhanh nhẹn, khéo léo trong xử lý tình huống thi đấu. Vì vậy, Cờ Vua có một vị trí vô cùng quan trọng trong việc phát triển trí tuệ và hoàn thiện nhân cách, kỹ năng sống cho SV; Cờ Vua không những rèn luyện được tư duy logic, khoa học đối với SV mà còn giúp các em rèn luyện bản lĩnh, ý chí trong học tập cũng như trong lao động. Do đó, để nâng cao chất lượng học, luyện tập môn học này, trường Cao đẳng Vĩnh Phúc cần đảm bảo đủ về số lượng và trình độ GV giảng dạy môn học này, đảm bảo cơ sở vật chất phục vụ môn học, lịch trình giảng dạy khoa học, hình thức lên lớp đa dạng, công tác kiểm tra đánh giá theo đúng qui định đây là điều kiện tốt cho việc nâng cao hiệu quả học và luyện tập của GV, SV nhà trường.

Tài liệu tham khảo

1. Đàm Quốc Chính, Nguyễn Hồng Dương, Ngô Trang Hưng, Nguyễn Mạnh Tuấn (2004), *Giáo trình cờ vua*, Nxb Đại học Sư phạm.
2. Ia.B. Extrin (1995), *Lý thuyết thực hành Cờ vua*, Nxb Thể dục thể thao, Hà Nội, Dịch: Phùng Duy Quang.
3. Nguyễn Văn Giảng, Lương Trọng Minh (1988), *Học chơi Cờ vua*, Nxb Giáo dục.